

על מחקרים ועל עבודה בשדה

העיון, שאגב — התפרסמה תגובה עליה ב"משק הבקר והחלב" (חוברת 94 מאת "מאזין"), מסר ד"ר אילון שלאור תוצאות מחקריו האחרונים נוכח שהתאנה אצל הפרה הישראלית, ברוב המקרים, מסתיימת לאחר 24 שעות; ועל כן יש להזריע את הפרה מיד עם הופעת סימני התאנה החיצוניים.

איך זה מתיישב עם צורת העבודה של רוב המזריעים, שעד היום אינם מזריעים פרה ביום הראשון לתאנה, אלא מתחילים להזריע רק ביום השני, ובמקרים רבים מאוד — גם ביום השלישי, ובמקרים מעטים — ממשיכים ומזריעים גם ביום הרביעי, ואפילו בחמישי של התאנה, והפרות האלו מתעברות רובן?

אני מציע בזאת לקיים דיון פומבי בהשקפת תפוח חוקרים, רופאים, מזריעים ובוקרים בענין זה, כדי להסיק מסקנות ולקבוע שיטת עבודה לרופא ולמזריע, שתבטיח שיפור ההתעברות ותאפשר לכל הנוגעים בדבר לבצע את עבודתם בצורה שתביא את התועלת המרובה ביותר לפרה ולבוקר.

אריה קרמר, באר-טוביה
מזריע מטעם אגודת "השרות"

השתתפתי ביום העיון למזריעים והקשבתי להרצאתו של ד"ר אילון בעניין רב, אולם לחלק מהרצאתו, בו הוא דן באורך התקיימות התאנה ובהנחיות למזריעים, הקשבתי בתמיהה רבה. כי כל מה שאמר הפעם לא היה דומה למה שהורר גלתי לראות מניסיוני בעבודה כמזריע. אולם, כתלמיד המקבל תורה מהאמונים ללמדו, החלטתי שלהבא אנהג לפי ההנחיות של ד"ר אילון. אורלם לאחר זמן קצר מאוד נאלצתי לשוב לשירות הקודמת בעבודה, וכמוֹכֵן החלטתי לפרסם רשימה זו.

בשנת 1961, בקורס האחרון שנערך למזריעים במקוה-ישראל, הירצה ד"ר אילון על משק התאנה, ואמר שתאנה נורמאלית נמשכת בממוצע יומיים, ובהתחשב שהביוץ מופיע כ־15 שעות לאחר תום התאנה, הרי עלינו להזריע את הפרה רק ביום השני לתאנה; וישנן פרות הממשיכות בתאנתן אפילו 3-4 ימים, וכמובן צריך להזריע אותן עם תום סימני התאנה החיצוניים, זאת אומרת — לקראת הביוץ.

במשך שנות עבודתי נוכחתי מעל לכל ספק בנכונותם ודיוקם של נתונים אלה ונהגתי לפיהם. ואילו בהרצאתו האחרונה של ד"ר אילון ביום

הערות לכתבה של מר קרמר

יתן תוצאות אופטימאליות מכמה סיבות. ההמלצה בכל העולם לגבי בקר חלב היא — להזריע במחצית השנייה של הייחום. לא ידוע לי על אף ארץ בה ממליצים, בתור כלל, להזריע פרות רק עם גמר הסימנים החיצוניים של ייחום, ובדאי לא המלצתי גם אני על כך.

לא אמרתי שיש להזריע את הפרה "מיד עם הופעת סימני התאנה החיצוניים". פרות המתייחמות אחה"צ רצוי להזריע למחרת בבוקר. השאלה היא לגבי פרות המתגלות בייחום בבוקר. לפי הסתכלויותי, יותר מ־ $\frac{3}{4}$ מהייחומים נתגלו בבוקר, וכמעט $\frac{2}{3}$ מהן הגיעו כבר לביוץ למחרת בבוקר, כלומר — אילו היו מחכים בהזרעת

לגבי אורך ההתייחמות, כפי שטוען מר קרמר שהשמעתי זאת ב־1961, אין קביעה זו מחייבת אותי ב־1968, והסיבה היא פשוטה: ב־1961 סמכנו על התרשמות בלבד, כי לא היו לנו האמצעים לבדוק במדויק כמה זמן נמשכת ההתייחמות ומתחיל הביוץ. היום יש בידינו ידיעות מבוססות ואין כל הצדקה לא לנצלן.

אבל מעבר לשאלה אם מה שנאמר לפני שבע שנים תופס גם היום — עלי לציין בצער שנכשלנו כנראה בהקניית ידיעות תיאורטיות למר קרמר. אין בשום אופן לחכות להזרעת פרה עד למועד — עם תום סימני התאנה החיצוניים, ז"א — לקראת הביוץ. מועד כזה הוא מאוחר מדי ולא

אבל נוכחנו, לדאבוננו, שיש לא מעט בוקרים, ובמיוחד בקיבוצים, אשר אינם שוקדים די-הצורך על גילוי הייחומים, או מרוב דריכות לייחומים צפויים, מביאים פרות לבדיקות המזריע, בטרם עת; ואז מופיע מזריע „מסור“ כמו אריה קרמר ובדק ומזריע ומזריע. ואילו לפרה לא היתה תנגודת גבוהה להדבקה במערכת המינית בתהליך הייחום — היה מביא הדבר ללא ספק לדלקת רחם וירידה בהתעברות.

אין זה סוד שבהרבה משקים, החלפת האחראי לגילוי התייחמות מביאה עימה סילוק הקשיים בגילוי ייחומים, ואם סבורים שאין הקושי כרוך בגורם אנושי או תזונתי, אפשר להיעזר ב„עגל שדיר“, שעבר ניתוח להטיית איבר המין. מאז הוכנס ניתוח זה ארצה לפני כמה שנים ע"י דר' הררי מהמחלקה לרבייה — נעזרו מספר משקים על ידי עגלים כאלו, ונוסף לאנשי המכון הווטרנארי ישנם כבר גם רופאי „החקלאית“, המוכנים לבצע את הניתוח.

ד"ר נ. אילון

מנהל המחלקה לרבייה

פרות כאלו עד למחרת, אזי היו מזריעים ברוב המקרים מאוחר מדי וכבר אחרי הביוך. לכן לגבי פרצת המתגלות בהתייחמות ברורה (בייחוד „עמידה“ לרכיבה) יש להזריען באותו בוקר, (או אחה"צ) ולא לחכות למחרת היום. המלצה זו מבוססת לא רק על הסתכלות ובדיקות, כי אם גם על תוצאות שחיטות של כמה מאות פרות שנבדקו במסגרת המחקר על אי-פוריות בבקר חלב.

סבורני, שרוב המזריעים אינם עובדים באותה שיטה שמציין מר קרמר. יש לי הרשם שמקור המבוכה שלו נעוץ בבילבול בין סימנים חיצוניים ממש — שהם סימנים של התנהגות — של רכיבה על פרות אחרות, או של רכיבה עליה — לבין סימנים פיזיולוגיים כגון: טונוס של הרחם, אודם של הקרום הרירי של הנרתיק, פתח פי-צוואר הרחם, והעיקר — ריר מצוואר הרחם; חלק מהם או כל אלה הסימנים הפיזיולוגיים, בייחוד ריר, אפשר לגלות החל מיומיים לפני הייחום ממש, עד ליומיים אחר תומו.

לפי נסיוננו רק כ-10% מהפרות אינן מראות סימנים חיצוניים של „התנהגות“ בעת הייחום.

מחירי מספור חדשים

הריני להביא בזה לידיעת הבוקרים את מחירי המספוא החדשים שנקבעו לפי ההסדרים החדשים החל מה-1 באפריל 1968. המחירים הם לטונה; גרעינים בתפוזות על כלי הרכב בשער הנמל; קמח-דגים — בשקים כנ"ל; כוספות וסובי-חיטה — בשקים, או בתפוזות על המכונית בשער המפעל:

גרירי מילוקורן	230.— ל"י	סובין	185.— ל"י
גרירי שעורה	255.— ל"י	קמח דגים 60%—69%	
גרירי תירס	250.— ל"י	חלבון	570.— ל"י

כוספות:

סוג הכוספה	אחוז חלבון מינימאלי	% תאית מקסימאלי	% מים מקסימאלי	המחיר לטונה בל"י
סויה קלוייה	44	6.5	13.0	390
כותנה	42	13.5	11.0	340
חמניות	42	12.0	11.0	340
קוקוס	20	13.0	11.0	285
פשתן	30	10.0	11.0	320

הייבוא ייעשה גם להבא במרוכז ע"י הממשלה והיבואנים יזמינו את סוג המספוא הדרוש להם.

בנימין לב